

Parent and Child Rights in Special Education Procedural Safeguards Notice

**Áłchíní bich'í' 'anádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsoho
na'nitingo 'ódahoolaaah hazáají Ámá dóó azhe'é ba'álchíní
bich'í' anídahazt'ígíí bee hazáanii bee bá 'ahóót'ígo binahjí bił
bééhóznigo saad bá'alkéé sinilígíí.**

New Mexico Public Education Department, Special Education Bureau
120 South Federal Place, Room 206, Santa Fe, NM 87501

I. About Special Education

Áłchíní bich'í' 'inádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsohgo nanitin dóó 'idahoolaaahdo biniiyé Washindqondéé bee haz'áanii bik'ehgo na'anishdoolee'ígíí alyáá. Dii bee hazaanii Individuals with Disabilities Education Act- IDEA, Part B, regulations at 34 CFR Sec.300.8 wolyé.

Akó dii Washindqon bibee haz'áanii binahjí 'ach'í'ánahoot'í' ádaat'éhígíí táá'ts'aadah 'alkéé haz'áagoo bik'ist'í'. Dii tááts'ahdahgoo (13) 'alkéé sinilígíí ei lah bilágáana bizaa k'ehji autism dóó dyslexia daawolé. Lah ei t'áá Diné bizaa'k'ehjí daawóji; 'ajeikał, 'anaa'adin, náání yiní'áhádengoda ei doodai yiini'á'óohgoda, ei doodai doo hazho'ó saad bee yáti'da dóó doo hazho'ó saad ak'ihdiit'ihgoda, náání, 'ats'iis da heit'éego baa da'hazaa'goda. Dii áłchíní bee bich'í'ínídahwiiz'í'ígíí bee hazáanii bá'alyaa'.

Ákó Yóót'ó Hahoodzohjí 'álchíní táá'dóó náhást'éi' (3 to 9 years old)binaahai'ígíí oltá'jí ak'éédéé dineesdlí'go ei doodaii saad yózhígi yee'akéédéé dineesdlí'go 'ałdo lahdoo yił'ót'á. Akónidí díí bee hazaanii doo t'áá 'at'éí áłchíní bich'í' 'indahazt'ígíí bik'ist'ída. Naakí 'alkéé haz'aagoo t'éiyá t'aa 'iiyisíí bee hazaanii ba' alyaa.T'áálá'ígoné' ei Washindqon dóó Yóót'ó Hahoodzoh bibee hazáanii'ígíí bik'ehgo 'ach'í'anaahoot'í yiilnínígíí ei t'éiyá bik'ist'í'. Áádóó éí 'ach'í'ánahoot'í nilínígíí 'álchíní ołta' hazaají 'nizhónigo 'ihwiidoo'aalyéé'ne' neeniłt'a dooleetgo ei t'éiyá 'alaah'aniltsohgo bee hazáanii bá'alyaa. Akó díí bee

hazaanii áłchíní bich'í' anádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsogo na'nitingo 'ódahoolaaah dooleet biniyé 'áhát'í'.

II. Procedural Safeguards -

Áłchíní bich'í' 'anídahazt'í'ígíí nizhónigo da'olta'dooleet biniyé Washindq qndeq bee haz'aanii bá alyaa. Ákó amá dóó azhe'é baa áłchíní bich'í' 'inídahwiizt'í'ígíí díí saad 'ałkéé sinilgo bee haz'aanii alyaa'ígíí bił béełhózin dooleet biniyé naaltsoos adaalne'ígíí ei doodáí saad nat'aagii (email wolye'hiígíí) biyijí bił hwidooní.

Haalá amá dóó azhe'é dóó aniséhí danilínígíí ba áłchíní bi'oltá' t'áá át'éijí' bee bóholniih. Áádóó dii bee haz'ąanii ałdoo' bá da'oltá'í danilínígíí dóó olta'jí bódahoolnii'ígíí bił bee hozin dooleet.

Díí naaltsoos t'áá 'até' Washindq qndeq doo Yóotó' Hahoodzohdeé bibee haz'aanii alyaa'ígíí binahjí' áłchíní bich'í' anáhoot'í'gó bik'ehgo biłna'anishígíí bikáá'go amá dóó azhe'é bił 'iishjání 'í'doolniit.

III. Decision Makers under the IDEA - Háilá' lahdoo 'álchíní bich'í' anídahaazt'í'ígíí yaa hádoodzih?

Washindóon bibee haz'ąanii' bik'ehgo ei Yóotó' Hahoodzohjí áłchíní bich'í' 'inádahazt'í'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsogo nanitingo 'ódahoolaaahígíí t'ádóó tseebíí ts'aadah (18 years old) bináhahgo bimá dóó bizhe'é t'áálahdoo bá yałti'go t'éiya bee bá 'ahoot'í'.

Náání amá dóó azhe'é t'áá adingo éi 'anisehí ei doodáí amá sání, 'achei, 'análída bá sizj dooleet. Naaní díí t'áá bidí hoyeigo t'áá haishj h naaní lahdéégo 'ásizj nii 'abi'diilyaa'ígíí ei bá 'ahoot'í' dooleet ałdo.

Díí biniináá 'ákó' t'éhígíí éi jó 'álchíní t'ádoo tseebíí ts'aadah (18 years old) bináhahgo doo t'ábi hoyaaní nilíigo baantsáhákeesda. Ákó t'ádoo t'ábi 'ak'iyádilt'í' yiileigo hazho'ó t'áá nilínígíí 'at'éego 'adáhádoodzi yééne' doo bá biigha da dóó doo yi'óhnilj'leh.

Tseebíí ts'aadah binááhai (18 years old) dóó yiwójí ei t'áá bí'adaayalt'í'go bá'ahoot'í' yiileh. Ákó ndí lahdéé 'ánahwii'ááhii nilínígíí lahda doo t'áabi 'adásizjigo yiigháda biłniigo ei doo bee bá 'ahoot'í' da.

Áádóó t'áá nináhihaah bik'eh bá da'oltá'í danilínígíí amá dóó azhe'é be'awée' dǫ́ts'aadah (14 years old) bináahai dóó yówóǫ́' t'ábí 'adaayalt'í'go bee bá'ahoot'í'ígíí bee bi'iishjání 'áanal'ǫ́dooleeł.

IV. An Overview of the Special Education Process -

Nihik'éyah ashdlaadiingo nihił hahoodzói'ígíí biy'i' nihíbee hazaanii'ígíí binahjǫ́' t'áá 'ałtsoh áłchíní, doo lá'a'ógo ndábi'dinitin dóó 'ídáhooł'aah dooleeł'ígíí biniyé bee hazáani bá'alyaa. Háálá áłchíní bich'í' índahazt'ígíí bił na'anishgo ayóo nanitł'ah. Áádóó 'áłchíní bich'í' 'anídahazt'ígíí doo nabiniłtł'aa'ígo bił na'anishgo 'óhool'aah dooleeł'ígíí t'áá aháyoí nabik'íyát'í'go t'éiyá yá'át'ééh. T'óo'ahayoídeé baa jíláą'go, amá dóó azhe'éda t'áá 'at'áhgo, t'éiyá 't'áá nilínígíí 'atéego 'áłchíní bich'í' ínídahazt'í'ígíí hazho'ó bił na'anish. Díí biniinaa t'áá 'áłtsó da'oolta' náhaaz'ąągo áłchíní t'áá aheekt'éigo bił na'anishdo biniyé bee hazaanii 'adaalyaa.

Áádóó bá da'olta'í danilínígíí ałdóó' 'áłchíní dǫ́ts'aadah (14 years old) bináháh dóó' yówíǫ́' łahdó t'ábí naas néini'ǫ́' bi'óltá' yaniyałt'ígo bá'ahoot'í'go ayóosin dooleeł.

V. The Special Education Process

Da'oolta' nahaz'ąągo amá dóó 'azhe'é jilínígíí łahdoo bee hazaanii t'áá hak'ist'í'go at'é. Ákó bee hazaanii binahjǫ́' t'áá há'adahwiizt'ígíí hoł bee hozingo yá'át'ééh. Díí binahjǫ́h ha'áłchíní bich'í' anáhoot'ígo áłchíní bich'í' anádahazt'ígíí bił na'anishjǫ́' beehazaanii adaalyá'ígíí baa ákojinízin. Díí bik'ehgo t'áá 'át'é'nilínígíí 'át'éego ha'áłchíní bił na'anishígíí hoł beehozin dooleeł.

1. T'áál'a'í gone'. Ámá doo azh'é éí doodaí eiyá báda'oltá'í danilínígíí 'adaaniigo t'éiyá 'áłchíní baa 'at'éí haat'ǫ́doo.

Ákó ha'áłchíní t'áá'daatsí aniih bich'í' anáhooti' ha'niigoo baahwííníst'ǫ́go áłchíní bich'í'ínídahazt'ígo yika'anájahígíí SAT team dahwolyéigo ha'áłchíní nideetkaahgo haah halzhish. Díígii 'at'éigo ha'áłchíní ts'idá 'ałtséedii naalkaahgo hah'halzhish.

2. Naakí gone'. Kwinízhahdii ei áłchíní naalkaah doo. Táá áłąą'át'éego 'álchíní naalkaah dooleeł. Ákondí ama dóó azhe'é t'áá'ákóniigo dóó naaltsoos bikáá'gíí bizhí' 'iiyiláágo t'éiyá ba'álchíní naalkaah dooleeł. Ákó t'áádoo hastáądiinjí (60 days) bilaah yíłkaahí áłchíní naalkaah dooleeł.

IEP Individualized Education Plan team da'wolyéhígíí áłchíní yika'anájágo yíłnidaalnishígíí SAT/Three Tier intervention process wolyégo 'álchíní naaska'ęę'ígíí bik'ehgo naaltsoos adeeyíłjįhgo t'áá bee bá'ahoot'í'. Dii binahjįh áłchíní háyíit'éego shįįh bił nit'oonishígíí baa yát'igo háhalzhish.

3. Táá' gone'. Konízádii hoolzhishgo áłchíní daats'í t'áá anii bich'į anahoot'í' ha'niigo baa hwiinít'įh. Ákó áłchíní t'áá haadá yíit'éego baa'dáhas'ąnigíí bi'ólta'ígíí t'áá anii néniłt'įago ei bá 'ahoot'í' dooleeł bi'didoonił. Dooda at'éego ei doo ba'ahoot'í' da bi'didoonił.
4. Díí' gone'. Ákó IEP team danilínígíí ha'álchíní t'áá anii bich'į' anáhoot'í' dadiiníidgo éí áłchíní bich'į' anídahazt'įgo naaltsoos bá hadádilne'ígíí, IEP wolyéigo, yá' hádeedidoolił. Díí naaltsoos IEP wolyéhígíí ei bik'ehgo ha'álchíní t'áá bee hazáanii nilínígíí bik'ehgo bik'á'aná'awógó 'oltá'do. Ákondii áma dóó azhe'é t'áá'iiyisii łahdoo yik'iyádiłt'įgo bił na'anish dooleeł.
5. Ashdlá' gone'. Kwe'é naaní áma dóó azhe'é t'áá'ákóniigo t'éiyá ba'álchíní 'álchíní bich'į' inídahazt'ígóó t'ayidaneeląąhgo da'oltá'go naaltsoos IEP wolyéigo bá'adaalne'ígíí łá' bá hadídoonił dóó bá 'ałkee sinilgo adoonił. Díí binahjį' ołtá'di bił na'anish dooleeł. Kódoo áłchíní bił na'anishgo haah haalzish.
6. Hást'ąą gone'. T'áá nináhihaah bik'eh ha'álchíní binaaltsoos bik'ehgo bił na'anishígíí t'á nínanił'įhgo bee haz'ą'. Ákondí t'áá bich'idó dóó t'áá bit'á'ígíí áma dóó azhe'é ei doodaí ba'olt'á'í danilínígíída 'adaaniigo ałdoo' áłchíní bich'į' anáhoot'í'ígíí binaaltsoos bik'ehgo bił na'anishígíí nínaanił'įgo t'áá bee 'ahoot'í'.

7. Tsoots'id gone'. Náání t'áá' nináhahjìh bá da'ólta'í danilínígíí áłchíní bich'ì' ínidáhazt'í'ígíí t'áá nínaaneilkaah dóó binaaltsoos yíí'nínaadeest'ígíígo bee hazaanii bá 'adaalyaa. Ákondí amá dóó azh'e'é ei doodaí bá olta'í danilínígíí dooda daaniigo ałdoo' doo nínaanílkaahdá 'ałdó'.
8. Tseebí' gone'. Kónízadíí áłchíní ninaa bi'dilkaagoo t'áá 'altseyéedąq náhalingo hanínaahalzhish. T'áá daats'í' anii' t'áadíí bich'í'anáhwiit'ei dóó t'adíí daats'í' t'áá bá 'ahoot'í' ha'niigo nínaabi'dilkaah dooleet.
9. Náhást'éí gone'. Áłchíní nínaabi'diskaago nt'éé t'adíí t'áábiká'aná'awó' dooleet hódooniidgo, naaltsoos IEP wolyé'hígíí ła' bá hanaadidoolniit. Náání áłchíní nínaabi'diskaago k'ad t'áá yá'át'ééh dóó doo bich'ì' anáhoot'í'da hó'dooniidgo bikáá 'aná'áwoo'yéé bits'ąą' nì' hódoolniit.

VI. Prior Written Notice of Proposed Action Ámá dóó azhe'é aląąjìh naaltsoos bee 'éé hozínígíí bee bił 'iishjání al'ììh.

Áma dóó azhe'é jilìigo há'áłchíní t'áhdoo baa hwiinít'ììgo naaltsoos bee' ééhózínígíí hach'ì' alììh dóó bee hó'iishjání al'ììh. Díí naaltsoosígíí ei na'áłchíní bich'ì' anáhoot'í'gii 'at'é' níigo ei dóodaí háí yit'éego nabi'didoolkáhígíí bik'áago ei dóodaí haayit'éego naaltsoos bá hanaadidoolniit dóó haayit'éego naaltsoos bik'ehgo bił na'anishígíí bá łahgoo 'indoolniit níigo bikáá'dazdzógo 'áłtsé naaltsoos hach'ì'alììh.

Ákó naaní díí naaltsoos bikáá' dasdzódooléeh'ígíí eiyá: Haiyiit'éego ha'áłchíní bąąhwiit'inígíí dóó t'áá daats'í' aniih bich'í' 'anáhoot'í' ha'niigo baa yát'í' dóó haiyiit'éego nabi'dilkááh dooleet'ígíí dóó haiyiit'éego biká'át'oowolígíí 'áłtsé bee hozingo 'alììh. Áádóó naaní ha'at'ii binajì' ha'áłchíní baa yát'í' dóó nabi'diskáá'ígíí ałdoo' bee hozingo 'ádoolniit. Naaní amá dóó azhe'é jilínígíí bee hazáanii hák'isti' dóó haiyiit'éego háká'at'oowolígíí naaltsoos bikáá'ádadoolniit.

Ákondí t'áá nízáá hadziigoo naaltsoosígíí hach'ì' ádoolniit, ákó ei binahjì hoł bee'hózín. Áádóó naaltsoosígíí hazhó'ó bik'izhdiit'ììh dóó t'áá Diné k'ehjì saadígíída bee shil hódoonih jiniigo t'áá bee há'ahoot'í'.

VII. Actions Requiring Parent's Consent

Ámá dóó azhe'é jiljigo t'áá łahdoo at'áh ha'álchíní baayájit'i'go t'éiyá nizhóní. Díí biniinaa alaajih naaltsoos bee 'ée hozínígíí hach'í' 'áljijh dóó haiyiit'éegoo ha'álchíní biká' at'oowołígíí bee hoł 'iishjání a'ljih.

Łahdá ei ba'olta'í danilínígíí t'áá ch'eeh ha'ch'í' índa'iil'ljih dóó béesh bee hane'é da ch'eeh yee hach'í'nidáhalnihgo dóó ch'eehda haandaakágo t'áá doo bee hołhónídá. Díígii at'éego ei bá da'olta'í doo bee bíhoodiit'i'da dooleet.

Náání ha'álchíní nabi'didoolkáh ha'niigo ałdoo' bá'da'olta'í danilínígíí t'áá háh yík'énida'dooleet béeso t'áá bi'ó'jineel'ąągo. Ákondí naaltsoos bee 'eehózinígíí bikáá'gi házhí 'ajiiłjijhgo t'eiyá ha'álchíní biká'at'oowołígíí dóó nabi'dilkááh dooleet. Áádóó bá da'olta'í danilínígíí t'áá naaní łahdée' ha'álchíní yit nidaalnish dóó néilkáah dooleet daaniigo lá'ąą t'áá 'ákójiniigo t'éiyá bee 'ahoot'i'.

Naaní bee nahaz'aanii doo bik'izhdiit'ljijhgo ałdoo' bee 'iishjání 'azhdiil'ljih. 'Áádóó t'áá hołhooné' ndii t'áádoo hoł ak'oot'éego ei doodaí doo jinízíngo ałdoo' bá da'olt'á'í danilínígíí bił na'hójiłnih. Ákó jinízíngo ei t'áá ha'at'iishijh doo hoł ákót'ée'hígii ei bá'da'olta'í' álchíní yika'anájáhígíí t'áá łahgo á'téego shá baa náhwiiidoot'jil jinízíngo t'áá bee há'ahoot'i'. Ákondí ha'álchíní álchíní bich'í' anádahazt'i'go biká'índa'awó haząąjí doo bájinízíngo ałdoo' naaltsoos bikáá' 'alyaago bee baanáhójiłní.

Díí naaltsoosígíí bee hazhdiit'ljijhgo ei ha'álchíní doo biká'aná'awóda dóó doo baa hwiint'jida yiileeh. Naaní díí naaltsoosígíí 'ájiił'ljijhgo 'olta'di ha'álchíní dóó álchíní bich'í'ínidahazt'í'jı bił na'anishda. T'áá lahji' álchíní doo bich'í' inidahazt'ígíí yiit'áh naaghaagó dóó t'áá ei yit dah'olta'yiileeh.

VIII. Student Records

Olt'á'di áłchíní bich'í'ínídáhazt'igoo yiká'anájáhígíí, IEP team daawolyéhígíí ha'áłchíní binaaltsoos sinilígíí yíí'dídoó'jłłgo bee ba'ahoot'í'. Áádóó ei binahjí' áłchíní bich'í'ínídáhazt'í'go bił na'anish'ígíí bee bá'ahoot'í' didooniit. 'Ákondí amá dóó azhe'é jilínígíí ei doodaí 'ásizjłnii nilínígíí naaltsoos sinilígíí łahdoo bií'dídeish'jłł nizingó 'ałdo' t'á bee bá'ahoot'í'. Ákó t'á doo ha'áłchíní ba' ałah 'áléigo ei doodaí t'ádoos baahwiinít'jłłgo binaaltsoosígíí bií'jideez'jłłgo t'á bee ha'ahoot'í' 'ałdo'. 'Ákó dízdiiin dóó bi'ah ashdlájłł'jłł' (45 days) t'éiyá bee 'ahoot'í' 'akwiijiniízingo.

Naaní ha'áłchíní binaaltsoosígíí łah shábee'doolniit jinizíngo ałdoo t'áabee'ahoot'í' ákondí yaalígíí baqah 'ilł. Ákondí yaalígíí bi'ójineel'aqagoo ei t'áá jiik'e naaltsoos ha'adoolniit.

Łahdá ei bá'da'olta'í danilínígíí t'áá at'é nit'éé naaltsoos jidínooł'jłłígíí dooda dáhałniih, haalá náání łá' 'áłchíní da bizhí' da'atahgo biniinaa doo bee haz'qada.

Áádóó ha'áłchíní binaaltsoos t'áá háada yit'éego doo bik'izhdiit'jłłhgo ałdoo' hazho'ó hołhodoonigo bee haz'q. Áádóó náání t'áá háada yit'éego naaltsoos bik'áá dasdzó'ígíí doo hoł 'akót'éego ei doodaí sha'áłchíní binaaltsoos doo hazho'ó baa 'áhayaqada łah jinízíngo ałdoo' t'ááłahgo at'éego inídooniit jiniih.

Bá'da'olta'í danilínígíí dooda dahhałniigo ei t'áá nitsaago, formal hearing wolyégo, biyijł' há baanáhwiiidoot'iił biniiyé naaltsoos bee nijłłtsós. Díí ei naaní lahjí FERPA Family Educational Rights and Privacy Act wolyéigo bi'beehaz'aanii bik'ehgo baa hwiini't'jłłh. Áádii ałdoo t'áá 'át'é'nt'éé ha'áłchíní binaaltsoos baa hwiinít'ínee áłtsoh na'goo shá hódoolniit jiniigo t'áá bee ahoot'í'. Áádóó ha'áłchíní naaní lahjigo oltá'go dahdiighááhgo ałdoo naaltsoosígíí t'ábikee' ádoolniitgo bee haz'q'.

IX. Educational Evaluation

Áłchíní t'áá daatsí t'áá' anii bich'í' anáhoot'í' hwiíndzingo t'áá yiłłtsédí haalzíid dóó nabi'dilkaah łéh. Ákó doo ei t'óó amá dóó azhe'é ei doodaí ba'olta'í nilínígíí áłchíní heisiidígíí t'éiyá binahjí' bee 'ééhozinda.

Hazho'ó ei áłchíní binitse'kees silaaji' dóó bits'íís hadit'éíjį' dóó bizaad yee'yałti'ígíída naalkaah. Díígií 'at'éigo ha'álchíní ts'idá 'ałtséedii naalkaahgo hah'halzhish dóó díí nabi'diskaa'ígíí binahjį' ha'álchíní bich'į' 'anáhoot'ígíí t'áá yineel'ąnigo 'ániltso go na'nitingo 'óhoołaa hgo bił nit'oonish dóó naaltsoos bá ałkee' niinił.

'Áádóó ha'álchíní t'áá yiidaq biká'ana'áwó'goo ei ninaabidilkaah dooleet aldoo'. Ákó t'áá 'ałch'íshíjį ha'zho'ó ei nabi'dilkaahgo t'éiyá yá'át'ééh.

Naaní kwe'é ei amá dóó azhe'é alaajįh naaltsoos bee 'ée hozínígíí bich'į' adoolniit. K'ad na'álchíní nabi'diilkaáh dooleet níigo. Díí naaltsoosígíí ei ha'álchíní t'áá yiiltsédí ei doodaí ninaa bi'dilkaahgoda dóó háiyiit'éego nabi'diskaahígíí dóó naaltsoos bee 'édahozínígíí ałdoo' amá dóó azhe'é bich'į' adoolniit.

X. Evaluation "Safeguards"

Amá dóó azhe'é jilįigo ha'álchíní nabi'dilkaahígíí t'áá iiyísíí baa akójinízigo ha'yá'át'ééh haalá ei naasgo binahjį' ha'álchíní bił na'anish dooleet biniyé. Naní ha'álchíní naask'áá'go bee'ééhózin dooleetígíí ha'álchíní nilínígíí áłchíní bich'į' anádahazt'ígó t'áá yidaneel'ąnigo 'ániltso go nidabi'diningo 'ídahoołaa go bił haząąjį binahjį' t'áá ba'ahoot'i' dooleetígíí t'áá bee hoziní yiileh.

Díí biniinaa' t'áá díkwíigo shįįh ałkee' haz'ąągo binahjį' hazho'ó ei ha'álchíní naalk'áá'go bee'ééhózin dooleet:

Áłtsé ei amá dóó azhe'é jilínígíí t'áá hadanizahádziigo háiyiit'éego shįįh ha'álchíní nidiilkaahígíí bee hoł hodooní. 'Ákondí ła'ąą jiniigo t'éiyá ałdoo. 'Áádóó **t'ááshįį** '**ákót'é** jiniidó hástą'diin (60 days) yiilkaáhjį' ha'álchíní há'nalká.

'Ákó ha'álchíní naalkaahgo éi doo haadáyiit'éego t'áá'sizįint'éé ei dóodaí bizaad yee yałti'ígíí dá ei doodaí bee' bich'į' anáhoot'ígíí da biniinaa bi'doolch'įda dooleetígíí ei doo bee haz'ąada.

Díí biníiná ha'álchíní t'áá bíbizaad yee yałti'ígíí bik'ehgo naalkaahdo ákó ei ha'a'tii shį bich'í anáhoot'ígíí hazho'ó bee hozin yiileh. Áłtsoh na'bi'diskaa'go bá' da'oltá'í danilínígíí amá dóó azhe'é jilínígíí hoł áláhdooleet dóó bik'éhgoo ha'álchíní na'askaahígíí bee hołhodooní.

Ha'álchíní ałtso nabi'diskaahgo doohoł ákót'éegoda, t'áá naaní lahdéégo Independent Educational Evaluator IEE wolyéhígíí sha'álchíní sháneedookaah jinízingo t'áá bee'há'áhoot'í'. Ákó t'áá ha'at'iishjįh biniináa doohołákót'éhígíí bá da'oltá'í bee bił hojilnih; 'ákóndí 'ákwíi jinízingo t'éiyá. Áádóó bá da'oltá'í daníligíí háká'adooah łah há'hadeenitaahgoo. Díi naaní lahdéé na'alkaahígíí ei óltá'dęę háyik'eh nidá'dóoleełgo bee ha'áhoot'ih. 'Ákónidíi t'áá bá da'oltá'í nida'álkaah'ígíí 'át'éigo 'ada'alíní'gíi bik'ehgo nida'álkaahígíí t'éiyá bá'ahoot'í'.

Náání bá da'oltá'í danilínígíí t'áá bínida'askaáh'éé t'ádii yikée' saad hólqógo ei hearing officer dóo due hearing wolyéhígíí deiyii'dookłgo bee bá'ahoot'í'. Ákó hearing officerígíí t'áá bá da'oltá'í danilínígíí yich'įjį siljįgo ei t'áá hó' naaní lahdéé nida'álkaahígíí yizhdookł dóo bik'eh nijjdóoleeł. Ákó ndí naaltsoos bik'ehgo nida'askaahígíí ei t'áá'át'é due process hearingdí chódeedoo'įł.

XI. Individualized Education Program IEP – Áłchíní bich'į' 'anídahazt'í'ígíí naaltsoos bá hadadilyaago bik'ehgo bił na'anish

Ha'álchíní t'áá anii bich'í'ánahoot'í hodooniidgo áłchíní bich'į' anídahazt'í'ígíí naaltsoos bá hadadilyaago bik'ehgo bił nida'anishígíí łah bá hadidoolnił. Díi naaltsoosígíí olta'di ha'álchíní bik'ehgo bił na'anish dooleełígíí bikáá' dasdzohgo 'ídoonił.

Naakí ałkee' haz'ąągo iiyísíi bik'áá yiisdzó dooleeł.

Áłtsé'gone' eiyá ha'álchíní t'áá yineel'ąnigo 'ániltsogo yihwiidoolaaahígíí t'áálá'í naahaijį bá áłkéé' dazdzohgo adoolnił. Náána olta'dí haayiit'éego 'ihwiidoolááłígíí dóo haiyiit'éego bik'a'ana'awó'go 'óhoolaaah dooleełígíí naaltsoos bikáá' adoonił.

T'áa hónaasídí ałdoo' ha'álchíní olta'hazajį haa'shįįh nizaadígó 'óhool'aahígíí dóo t'áálá'í nináhíhahjį ha'at'íishjįh yihwiidoolaaahígíí dóo haiyiit'éego yi'hooł'ąą'ígíí bi'dinool'ąąłígíí bikáá' adadoolnił. Náána haiyiit'éego bika'anáwoo' dóo hái bił nidaalnishdooleełígíí dóo hanizááhgo biká'aná'awoodooleełígíí t'áá bee hozínigo adoolnił. Náána haiyiit'éego ha'álchíní t'áá náánilahjį áłchíní doo bich'į' inídahazit'í'ígíí yił da'oolta' t'áá bee hozínigo adadoolnił. Áádóó naasgoo ha'álchíní

díí'ts'aadah binaáhaí dóó yiwóji' háíyiitéego bił na'anish dóó haajigo wódahgo ólta'ígíí yich'ih dádidoogaafígíí bikáá'dahdzohgo naaltsoosígíí hadidoolniit.

Díí naaltsoosígíí amá dóó azhe'é dóó bá dah'olta'í danilínígíí hadeedidoolíit. 'Áádóó' t'áá háishíí ha'álchíní lahdoó yaa'akónízín dóó yaahadoodzihgíí lahdoó bee bá 'ahoot'i'. Ákondí hwí amá dóó azhe'é jilínígíí t'áá 'iíyísíí ha'álchíní baa akójínízínígíí biniinaa hwí 'áłąą'j' baa yájiłt'í dooleet. Áadí iinidída bá olta'í alaaj' ha'álchíní yá'ólta'ígíí dóó haishííh alaaj' álchíní bich'í'ínidahazt'ígo yił naalnishígíí dóó t'áá háishííh náání lahdéé 'álchíní yik'ihadoodz'í nilínígíí 'ałdoo' bá'adáhazt'í'.

XII. An IEP Meeting - Álchíní bich'í' anídahazt'í'ígíí naaltsoos bá hadadilyaago bik'ehgo bił na'anish baa 'ałá'aleeh.

Ha'álchíní bich'í' anáhoot'í'ígíí naaltsoos bik'ehgo bił na'anish dooleefígíí bá hadilnéego baa 'ałá jileeh dóó baa t'áálá'í jileeh. 'Ákó ha'álchíní ólta'haząąj' t'áálá'í nináhihahj' ha'at'íishííh yihwiidoolaaígíí dóó haiyiit'éego biká' aná'áwo' dooleefígíí baa hwíínit'ííh.

Nááná amá dóó azhe'é 'ałá'aleehdí t'áá iíyísíí nijigháá dooleet hwiiníjinízín'ígíí biniinaa bá da'olta'í danilínígíí t'áá hábóhónee'ąą'gó ha'ayoosin dooleet. Há'atáh halné'ígíída jinízíngo ei doodaí ha'adiitsá'ígíí da jókeedgo 'bee há'ahoot'í'.

Díí'go haząą'go iíyísíí biniighéí 'ałáh'áleeheh.

'Áłtsé eiyá ha'álchíní 'iinidída naaltsoos bá hadilnéego báníyát'í' dóó bináhát'ágó. Nááná ha'álchíní álchíní t'áá'íídąą naaltsoos bá hádít'éego lahgo baa 'análneeh ei dóodaí bá baanáhwiint'ííhdo dóó bii'niná'deest'ííh dooleet hódoo'niidgo t'éiyá. 'Áádóó shaa'álchíní na'bi'dilkaah dóó ninaabi'di'doolkáh jinízíngo ałdoo' binahj' 'ałáh naa'doodleet.

Ákó t'ádoo 'ałáh'áleehego t'áá háadáyit'éégoda ha'álchíní olt'a'dí t'áá'íídąą naaltsoos bá' hādilyaago hwi'ałdoo' naaltsoosígíí lá' jókeedgo t'áá bee 'ahoot'í'.

Nááná 'álah'ádooleeh t'áá haagone'shíh t'áá hábóhóneedzánígíí t'áá bee hozínigo bee 'í'ishjání'ízhdií'íh. Díí binahji' naaltsoos hach'í al'íh, díkwííj'í gone' 'aláh 'adoolee'ígíí bikáá'go. T'áá iiyísíí doo ha'bóhóneedzàqada yiileehgo bá daholt'á'í bił náhójiłnih dóó t'áá nááná lahgo yookáá'go habóhóneedzàqadoolee'ígíí bee bił náhójiłnih. T'áá ákót'ée ndí doo hanaabiighágo bá'olt'á'í béesh bee hane'é biyijí' ei doodaí naaltsoos biyijí' yee holdáhodoolní.

Bá'olta'í t'áá ch'eeh adaat'íidgo t'áábí t'áásáhí ha'álchíní yaa alah dooleelgo t'áá bá bee 'áhoot'í'. Ákondí t'áá haiyiit'éego ha'álchíní bąąh hwiiníst'íidígíí naaltsoos, Prior Written Notice wolyégo, biyijí hwił iishjání ídoonił.

XIII. Discipline - Álchíní bich'í' anídahazt'í'ígíí ba'át'é bidé'ít'íhgo adihódiilt'í'goo bee haząanii bee alch'eedoolníł.

T'áá altsó da'oltá'go bee haząanii bik'éhgo da'oltá'go náhazą. Háálá t'áá altsó álchíní bąą'hááh hasin dóó doo lah atíhdoonił biniyé bee haząanii daholó. Ákó ha'álchíní bich'í' aná hoot'ígíí ólta'gii t'áá háádá yiit'éego baa'át'é' bidé'ít'íhgo dóó 'adíhoodiilt'í'go t'áá náji' 'áts'aa bi'didoolt'eełgo bee hazą. Ákondí ha'álchíní bee bich'í' anáhoot'ígíí bá da'oltá'í danilínígíí t'ááyiidąą ha'álchíní baa'át'é bidé'ánát'í'ígíí bił bee dahozingo ei doo t'áá hoshch'í náji' abi'didoolt'eeł da.

Nááná ha'álchíní t'áá yéego ba'át'é bidé'ít'íhgo adihoodiilt'íhgo al dóó siláo biká' hodooniłgo t'áá bee 'áhoot'í'. Ákót'íhgo ei ha'álchíní t'áá at'é nt'éé' binaaltsoosígíí siláo bich'í' holíh.

'Ákó lah 'álchíní bich'í' aná hoot'ígíí t'áá neeznáájíj'í (up to 10 days) t'éiyá 'atsaa bi'didoolt'eełgo bee ahoot'í', t'áá 'álchíní doo bich'í' anáhoot'ída'ígíí at'éigo bąąntsáhákees.

Nááná lah ei 'álchíní bich'í' anáhoot'ígíí neeznáájí dóó bilaahgo (more than 10 days) 'íłkąąj'í 'ólta'doo 'ats'áa bi'dillt'é'go bá ólta'í danilínígíí ha'álchíní bich'í' anáhoot'í'ígíí t'áá biká'ánáwoo'yéégíí 'atéigo t'áá yíł naalnish dooleel.

Áádóó łah ei áłchíní bich'í'anáhoot'ígíí neeznáájł dóó bilaahgo 'iikááhgo 'atsaa bi'dilt'éhgo dóó naaltsoos bik'ehgo bił na'anishyęę doo bik'ehgo bił na'anish yiléigo ei bá alahnáa'ádleeł.

Áádíí ha'álchíní bá alah'aleehígíí ei t'áá háiyiit'éego daats'í bich'í'anáhoot'í'ígíí éí doodaí ei doo hazho'ó t'áánilíngíí át'éego bił na'anish dóó biká'aná'awooda biniinaa baa'át'é bidé'ádzaago bich'í' 'anáhóót'í' silłí' ha'niigoo baa na'hwiidoot'łł.

T'áá aníí bich'í'anáhoot'í'ígíí éí doodaí ei doo hazho'ó t'áánilíngíí át'éego bił na'anishgó biniináa ákót'é hódooníldgo ei doo ólt'ádoo naajł 'ats'aa bi'didoolt'eełda. Áádóó hazho'ó ei naaltsoos bik'ehgo bił na'anish dooleeł hodooniidyééígíí bá łahgo at'éego t'áá bini'nilíngíí at'éego ba'ínaadoolnił.

Áádóó nááná doo ei bich'í'anáhoot'í'ígíí éí doodaí ei doo ei hazho'ó bił na'anishígíí biniináa ákót'éeda hódooníldgo ei t'áá ólt'ádoo naajł ats'aa bi'didoolt'eeł. Ákondí t'áá naaltsoos bik'ehgo bił na'anish dooleeł hodooniid yéé bik'ehgo t'áá biká'aná'awoo'dooleeł.

Ákeedii gone'í ei ha'álchíní bich'í' aná hoot'ígíí neeznáájł dóó bilaahgo bik'ehgo bił ninaa'anish dooleełígíí ei ba'hanaadilłh.

Ákó ha'álchíní t'áádii t'áá 'ach'í'náhwilnaago, há'á't'íí biniináa doo 'ákót'éego 'áát'łłígíí biniiyé nabi'dídoolká, dii functional behavior assessment wolyé.

XIV. Protecting Everyone's Right to a Safe District – 'Ólt'á haząągii hazho'ó ólt'ádoo biniighé t'áá áltso Diné bee haząąnii bik'isdast'í.

T'áá altsoh bá'da'ólt'á'í dóó amá dóó azhe'é danilínígíí óltá'jł dóó yá'adaht'éédaígíí, 'ánitsékees neilnánígíí dóó bee'eldqóh da adaat'éhígíí, néhájáágo doo bił yá'át'ééh da dóó yah dabiné'. Ákó áłchíní bich'í' 'anádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsogo na'nitingo 'ódahoolaaah biniiyé Washindqondéé bee haz'ąąnii idaalyáá'ígíí ei bá'da'óltá'í' danilínígíí ei bee haząąnii yah neenilá.

Ákó áłchíní bich'í' ánídahazt'ígíí dah lá ákót'éego ánítsékees neitnánígíí łah neeléigo ei doodaí náání łah Diné da yéego deenínígíí yee 'atííyiláago 'óltá'doo dízdíín dóó 'ashdlá'jǫǫjǫ' (45 days) naajǫ ats'aa doolt'eeł. Ákó ha'álchíní bich'í'ánáhoot'i'ígíí da lá' ákót'ǫigo bee hołhódoonih dóó naaltsoos hach'í' adooniik. Háálá t'áá áłtso Diné bee haząanii bik'isdast'i' biniinaanígíí biniyé ha'álchíní bichi'í'ánáhoot'I'ígíí ei dízdíín yiiskąąjǫ' t'áá náání lahjǫ' abi'didoolt'eeł.

'Áádóó náána ha'álchíní t'áá yéego ba'át'é bidé'it'ǫǫhgo adihoodiilt'ihgo ałdóó siláo biká' hódoonihgo bee 'áhoot'i'. 'Ákót'ǫǫhgo ei ha'álchíní t'áá at'é nt'éé' binaaltsoosígíí siláo bich'í' holǫh.

XV. Educational Placement -

Washindóó déé dóó Yoo'tó' Hahoodzo déé áłchíní bich'í' 'anádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'anıłtsogo na'ningo 'ódahoolaaahgo bee haz'ąanii ídaalyáá'ígíí binahjǫ' ha'álchíní t'áájiik'eh dóó t'áá yinee'ánígíí at'éego bił na'anish dooleełígíí bee hazáanii FAPE wolyé.

Ákó łah 'álchíní bich'í'ánádahazt'i'ígíí biniyé baa'áhína'íídągo naaltsoos bá hadádiil'íigo bił na'anishgo bee haz'ą. Ámá dóó azhe'é jilínígíí ałdóó t'áałaahdo 'ajíta'go bee haz'ą.

Áłtsé gone' 'álchíní olta'haząąjǫ yóhool'aahígíí haiyiit'éego bika'anáwoo' dóó bił nidá'anishdooígíí dóó hanizahgo biká'aná'awoodooleełígíí t'áh bee hozínigo adoolniik. Náána haiyiit'éego 'álchíní t'áá nanílahjǫ 'álchíní doo bich'í' ínídahazit'í'ígíí yǫ da'ooltá' dooleeł dóó haiyiit'éego t'áá yineel'ánigo 'ınıłtsogo bika'aná'áwo' dooleełígíí t'ah bee hozínigo adadoolniik.

Áádóó naasdii áłchíní háí yiitéego náání łahjigo abi'didoolt'eeł hódooniidgo baa 'alah na'ídleego amá dóó azhe'é jilínígíí 'ałdoo' łahdoo hójilǫq dooleeł lá.

XVI. Resolving Differences -

Ámá dóó azhe'é nilínígíí dóó bá' da'ólta'í danilínígíí da áłchíní bił nit'oonishígíí łahda doo t'áá ałchí'ji' biníbeet'éego yánítsékees yiileh.

Ákó 'iishqashíí áłchíní bich'í' anáhoot'I'ígíí t'éiyá iiyísíí bá'áhat'íín ndí łahdii doo házho'ó áłj'íłqaa aleehda.

XVII. The Avenues to Resolve Disputes -

Ákó amá dóó azhe'é jilínígíí ha'álchíní bił nit'oonishígíí t'áá doo hoł ákót'éegoda ei bá óltá'í danilínígíí bił iijání 'íjiiłj'íh. Nááná bá oltá'í danilínígíí ałdoo' áádée há'át'íishii doo hoł ákót'éhąą' doo bił yá'át'éego 'ałdoo' yee hwił náhódoolní. Díígíí átj'ihgo t'áá há'át'íish doo t'áá 'aheet'éego baa nitsáhák'éésígíí bee haząąnii binahj'í' bee 'ałch'énaalníłj'ígíí holq.

1. Avenue One: Working Directly with District Personnel

Áłtsé gone' éi t'áákw'e'é 'ółta' haząągii áłch'eedoolniłgo bee ahoot'í'. Ákó amá dóó azh'e'é jilínígíí bá da'óltá'í danilínígíí t'áá há'át'íishíih doo hoł ákót'éhígíí bee bił hojídoolní. Nááná shá'álchíní shá baa 'ałahnaa'doodleet jiniigo bee hajidzihgo áádóó bá da'óltá'í danilínígíí t'áá yidáneel'ąanígíí 'át'éigo háka'ádoojah.

Nááná t'áá háída náníłádeęgo áłchíní yiłnidaalnishígíí há at'á' halné dóó at'á' naaghádoo dajinízingo ałdoo t'áá bee ahoot'I'. Ákó t'éego házho'ó t'áá hónítłóogo 'ałghá'didoot'áál dajinizingo ei hwił amá dóó azh'e'é jilínígíí dóó bá da'óltá'í danilínígíí Yoot'óo'igo ałąaj'í bá oltá'í bidahoolní'ígíí, Special Education Bureau wolyégo bił haz'ąąnígíí, bich'í' naaltsoos ádajiił'j'íh. Áádóó áadéę 'át'á'naaghaí mediator wolyégoo łah háchóídoot'éét. Ákó házho'ó k'é nahasdlíł'go dóó t'áá yá'át'ééhigo áłghá'deet'ááhgo ha'álchíní bich'í' anáhoot'ígíí hazho'ó báa ałah naa'ádlee' dóó naaltsoos bik'ehgo bił na'anishgo bee áłghádeet'ąąnéé łá'goo ínínáánil'j'íh.

2. Avenue Two: Contacting Available Resources for Help and Support

Náákí gone' ei t'áá náání łahdeęgo shik'á'ádoojá jinízíngoo ałdóó t'áá hábee adáhwiizt'í'. Díí ei amá dóó azh'e'é yikáá'ínídaajáhígíí ei doodaí éi t'áá nááníłahdeę go hazho'ó shikáá 'adoolá jinízingo biná'izhdiłkidígíí bąąnidíneesht'áh jinízingo ałdoo t'áá bee há'áhoot'í'.

3. Avenue Three: Filing a Formal State Level Complaint or Request for a Due Process Hearing

T'áá gone' ei t'áá wódá'hígó naaltsoos nidéestsós dóo shábaanáhwiidoot'íí jinízingo áldoo' bee há 'adahwiizt'i'. Ákó amá dóo azhe'é jilínígíí bá'oltá'í danilínígíí ha'álchíní bich'í'anáhoot'ígíí naaltsoos bik'ehgo bee bił na'anish dooleet hódooniidyéé dóo t'áá bee ałghádeet'áñnee bik'ehgo yił naalnishda jinízingó ei naaltsoos bee nijídoołtsós. Díí ei Yoot'óodí naaltsoos yá'ajíłtsós. Ákó díígíí a'téego bá da'oltá'í naaltsoos beenijíłtsósogoo, t'áá 'át'ée nt'éé ha'át'iishííh doo hoł akót'éheę bikáá'náhiijiizó. Áádóo Yoot'óodéé áłajj' Áłchíní bich'í' ánídahazt'igo yił naalnishígíí State Director of Special Education nilínígíí hazho'ó sháneedoołkáah dóo naaltsoos shich'í aneedoodliił jinízingo ei naaltsoos bikáá'gii t'áá hwí házhí dóo t'áá háishííh łahdoo hak'íhádoodz'ígíí bizhí iiyiłííh.

T'ádoo t'áálá'í náhaahgoo t'éiyá díígíí át'éego hábaahwiinít'ijigo bee ha'áhoot'I'. Ákó Yoot'óodéé Áłajj' Áłchíní bich'í' ánídahazt'igo yił naalnishígíí State Director of Special Education nilínígíí t'áá aníí ha'át'iish haní nilineę'ígíí bił nilííhgo ei naaltsoos hach'í' aneedoodliił dóo t'áá náání łahgoo át'éego Alternative Dispute Resolution wolyégo há 'ła 'yiidooliı. Áádóo ei Yoo'tóodoo Álaajj' báda'olta'í danilínígíí há'neelkaah dooleet. Naakí nideezídjí' ei doodaí hást'ádiin yiisk'áajj' ei háayit'éego naaskaa'ígíí doo bee'eehozínígíí bee hoł náhódooní. Ákó t'áá anii ba'olt'a'í danilínígíí t'ádoo akót'éégo 'ída'iilaahgo éí hazho'ó ínidaadleeh bi'didooniił.

Náána lahdá ei t'áá ałch'íshídéé ha'álchíní bił nit'oonishígo naaltsoos alyaaígíí doo hazho'ó bee ałghá'deit'aah dóo t'á baa saad holó' yiileehgo ei t'áá hódáhígo aháá'hwiint'ijj dóo naaltsoos aheeniłtsós. Díí naaltsoosígíí ei Yoo'tóodí Álaajj' báda'olta'í danilínígíí bich'í' ijiil'ííh. Áádéé ei Siláo At'á Nagháhígíí hearing officer wolyégo ha'yaanát'iih dóo t'áá haashíj yiit'éego hánáhó'doo'aał. Díí biiniinaa bee hazáñnii hak'ist'í'ígíí baa 'akójinizingo ha yá'átééh.

Altsé ei há'át'íishíj dóo hoł áhódaat'éheę t'áá áltheet'éego dóo doo héidábich'í ha'niigo hábaahwiinít'ijj. Náána amá dóo azhe'é jilínígíí naaltsoos bikáá t'áá altsóh yizhí adaát'ei dóo há'át'íishíj dóo hoł akót'éehígíí t'áá altsó naaltsoos bikáá'íjiil'ííh. Áádóo háiyit'éego

há'át'íishjì dóó hoł áhódaat'éheę há'álch'e doolniił jinízínígíí ałdoo naaltsoos bikáá'jiiłjìh. Díí ei naakí nááháiji' bee ha'áhoot'I'.

Nááná bá'olta'í danilínígíí ałdóó naaltsoos hweenéi yíiltsoosgo ałdóó t'áá bee bá adáhwíizt'i'. Áádéé' ałdóó há'át'íishjì dóó hoł áhódaat'éida ei doodaí doo shá'álchíní doo bił na'anishda dooleet jiniigo da naaltsoos hweeneeltsós.

Ákee'dii bee haząąnii hoł bee hozin dooleełígíí eiyá t'áá łahgo at'éego ha'át'íish doo bee áłghá'deet'áhígíí shá baa náhwíidoot'jìł jinízíngo ałdóó t'áá bee ahoot'I'. Ákó Áta' Naagheí t'éiyá bi'alnih dóó t'áahoshch'j' baa ahii'íildá dóó ałch'enal'jìh dóó hazho'ó bee ałghádeit'á.

XVIII. Due Process Hearing - T'áá hódá'hígóó naaltsoos aheeniiltsoos dóó ahąąhwíit'jì

Ákó t'áá wódá'hígóó naaltsoos aheeniiltsoosgo dóó ahąąhwíit'jìgo bee haząąnii bee há'ádawíizt'i'ígíí hoł bee hozingo yá'át'ééh.

Altsé ei há'át'íishjì dóó hoł áhódaat'éheęígíí t'áá átheekt'éego dóó doo heidábich'j' ha'niigo hábaahwíinit'jìhgo bee haząąnii hak'ist'I'ígíí baa akojinízíngo yá'át'ééh.

Nááná bá'oltá'í danilínígíí naaltsoos 'aheeniiltsósídó ashdlá'ts'aadah (15 days)yíiłkaaji' ha'álchíní bich'j'anáhoo'tígíí baa ahii'iidooda niigo yee náhoo'aah dóó t'áá ałtsó t'áá háishjìh yik'i'hadoozi danilínígíí 'alá'yíileh. Óltá'doo łah aląąji' bóhónii'ígíí łah at'áhgo t'éiyá ałah aleeh. Ákó ndii dooda dajídiiníid nt'éégo ei doo ałah adooleetdá. Díí 'aláh'azlįhdoo tádiin (30 days) yíisk'ąaji' bá oltá'í t'áá ha'át'íish doo hoł ákó't'éhéé t'áádoo ałch'eeyiidláago ei t'áá naasjì' t'áá wódáhígoo t'áá ałhąąhnáhwíidoot'jìł.

Háá gone' é dóó haadí shjìh t'áá hódá'hígóó ałhąąhwíinit'jì dooleełígíí ei hwí amá dóó azh'e'é jilínígíí t'áá hábóhóneedzánígone' bee na'hodoot'áál.

Áádóó hwé'agha'diit'aahíi shił holqó dooleet jinízíngo t'áá bee ha'áhoot'I'. Nááná agha'diit'aahíi bich'j' nit'oolyeełígíí bi'ójineel'ąągo ałdóó Yoo'tóodéé Álaaji' báda'olta'í danilínígíí háyik'énit'ooleet.

Ámá dóó azhe'é jilínígíí naaltsoos bikáá t'áá altsóh yizhí adaát'ei dóó há'át'íishjìh dóó hoł akót'éehígíí t'áá altsó naaltsoos bikáá'íjiil'jìh.

Nááná áłghá'deet'aadí hwí ei doodaí hwee'ághá'deit'áhii nilínígíí ei ha'álchíní naaltsoos bee na'ask'aa'ígíí ei yaaná hahné dooleet. Áádóó hwee óó'jìinii holqógo'da ei áádii bá'ahoot'I dooleet. Ákondíí há'át'íishjìh binahjì 'áji'niidoolee'ígíí ei t'áá ashdlajìh (5 days) yoolkááł hadziigo bá'olta'í danilínígíí bee bił náhozhdoolnih.

Kwe'é holzhishgoo ei alhaqahwiit'jì'ígíí lahgoo ínidooniił dahjidiiníidgo da ei naaltsoosígíí bee hadazhdídoolił t'áádoo ashdlajì (5 days) yiiłkááhí.

Áádóó áłghá'deet'aadí t'áá ha'ígíishjìh holzhishgo naaltsoos nát'áá hánáltsoosgo aldoó' t'áá bee ahoot'í.

Ákó altsó áłhaahwiiníst'jìhdoo dizdín (40 days) yiiskáaji' háiyiit'éego shjìh bee náhoot'áanii nilínígíí ei hoł ná'hódoonih. Áádóó béeso bik'éí áłhaahwiiníst'jìd'ígíí ei olta'doo ha'yik'énit'ooleet, ákondi hwe aghá'diit'ááhí nilínígíí ei doo yich'jì' nit'ooleetda.

Siláo At'á Nagháhígíí hearing officer wolyéhígíí t'áá hajigo shjìh yee na'hóní'ání'ígíí ei bik'ehgo bee hazaqanii dooleet. Ákó ndí t'áádii t'ádoo hoł niljìgo ei t'áá náání lahgoo t'áá iiyísíí hódáhígóó aná' t'ááhíjì civil court wolyéujì yaa'hádoot'igoo bee ahoot'I'. Ákó táadiin (30 days) yiiłkaaji' ei 'áájigo civil courtjì goo naaltsoos il'jìh.

XIX. Private Schools / Home Schools and Special Education –

T'áá náání lahjigo 'olta' béeso bik'éh nida'iyyéhíjì t'áá sádíí bee hazáanii naahodlq'. 'Ákó ha'álchíní lah'aajì 'iidoolta' hót'ooniidgo ei t'áá hábik'enit'olyeelgo bee ha'ahoot'i'. Ákondí t'áá hwí ajíniigo ei t'áá hóbik'eni'jidoolleet. 'Ákó 'aajì' 'olta' béeso bik'éh nida'iyyéhígíí t'áá bíbee hazáanii dahólq ndí t'áá 'álchíní bich'jì' ánídáhazt'i' bi beehaz'áanii bik'idást'i' 'alldoo'. Díí hazho'ó bina'izhdiłkidgo yá'át'ééh.

XX. Gifted Students -

Áłchíní bich'jì' ánídáhazt'i' ndí t'áá hódáhigo 'idahool'aahígíí ei t'áá náání sahdii áłchíní bich'jì' ánídáhazt'i'ígíí nahalíngo bik'á aná'áwo' dooleet ákondí t'áá díkwíí shjìh 'álkee' haz'ąągo ei doo bik'ist'i'da. Díí hazho'ó bina'izhdiłkidgo yá'át'ééh.

XXI. Parent Resources - Ámá dóó azhe'é yikáá'inídaajágo bił nidá'hazáánígíí bibéesh bee hane'é daasdzó.

1. New Mexico Parent Advocacy and Support Groups

Yóoto Hahoodzoh biyi'jį́ ámá dóó azhe'é yikáá'inídaajágo bił nidá'hazáánígíí.

- ARC of New Mexico (505) 883-4630
- Colfax-Citizens for the Developmentally Disabled (505) 445-5674
- Developmental Disabilities Planning Council (505) 476-7330
- Governor's Commission on Disability (505) 827-6465
- Native American Protection and Advocacy Project (505) 566-5880 or (800) 862-7271

- Parents for Behaviorally Different Children (505) 265-0430 or (800) 273-7232

- Education for Parents of Indian Children with Special Needs (888) 499-2070 or 505-767-6630

- Parents Reaching Out (800) 524-5176

2. Free or Low Cost Legal Services

T'áájiik'e dóó t'áá 'ayáhigo 'aghá'diit'áhii danilínígíí.

- Albuquerque Bar Association Volunteer Lawyers (505) 243-2615
- New Mexico Legal Aid (505) 243-7871
- New Mexico Protection & Advocacy System (800) 432-4682

3. New Mexico Public Education Department

Yóoto Hahoodzohjí 'Óltá' 'Álájí' bó'dáhooníhigíí

120 South Federal Place, Room 120, Santa Fe, New Mexico 87501
Special Education Bureau (505) 490-3918, Email:
elizabeth.cassel@ped.nm.gov

Can provide forms and assistance with filing a complaint or
due process hearing and answers and questions about the law.
Ask to speak to a Parent Liaison.

4. Online Resources in Special Education

Béésh t'áá binítsék'ees biyi'jį' bee 'eedahozínígii

- The website of National Dissemination Center for Children with Disabilities at www.NICHCY.org is a comprehensive source for administrators, educators, and parents.
- The National Disability Rights Network: Protection & Advocacy for Individuals with Disabilities at www.ndrn.org is a non-profit membership organization for the federally mandated Protection and Advocacy (P&A) Systems Client Assistance Programs (CAP) for individuals with disabilities.
- Built on the concept of “parents helping parents,” the Pacer Center, Inc., (Parent Advocacy Coalition for Educational Rights) at www.pacer.org offers a wide range of materials, information, and assistance to families.
- The information presented at www.pbis.org by the Center on Positive Behavioral Interventions and Support is available in both English and Spanish.
- View the Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004 (IDEA) or further explore federal regulations and issues at the United States Office of Special Education Programs (OSEP) www.ed.gov/about/offices/list/OSERS/OSEP.
- Obtain the New Mexico state special education rules online through the Public Education Department at www.ped.state.nm.us/seo , as well as links to other topics related to special education in New Mexico.

Document translated by: Dr. Vincent Werito, Ph.D (Navajo)
Project Coordinator: Alvino Sandoval (Navajo) EPICS